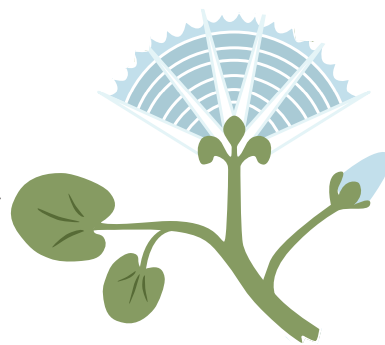

En arbetshandledning från Alvina förlag

Memmo och Mysen bråkar i vinden

Text: Kristina Hoas Bild: Emma Virke Form: Paula Gustafsson

2013–10–23

ISBN: 978-91-86391-16-4

I *Memmo och Mysen bråkar i vinden* virvlar en plastpåse fram i höstvinden. Det blir en bra drake tycker Memmo. Men när Mysen ska pröva den, sliter sig påsen och smiter. Memmo blir så där arg som man inte borde bli på en vän. Han skriker på Mysen och går sin väg. Då blir Mysen också arg. Det var ju vindens fel! Det var vinden som tog påsen!

Det är som om vinden hör. Den ryter tillbaka och blåser upp till ursinnig storm. Och Mysen som är helt ensam! Hur ska Memmo kunna hitta Mysen? Och hur blir man sams igen när vinden så småningom mojar? Går det utan att säga förlåt?

Memmo och Mysen bråkar i vinden är Emma Virkes andra, fristående bok om Memmo och Mysen. Den första boken – *Memmo och Mysen söker efter färger* – handlar om hur Memmo och Mysen vaknar mitt i natten och upptäcker att alla färger har försvunnit i mörkret. De tar ficklampan med sig för att leta rätt på dem, och när solen stiger kommer de faktiskt tillbaka en efter en.

Om arbetshandledningen

I bilderboken *Memmo och Mysen bråkar i vinden* finns mycket att utforska! Det går därför att använda den som röd tråd för att arbeta med läroplanens mål inom flera olika ämnesområden.

Utgå gärna från barnens egna reflektioner och tankar. Då kan ni knyta ihop berättelsen med deras tidigare erfarenheter och använda dem som utgångspunkt för både diskussioner och övningar. Genom eget skapande kan ni sedan utforska olika aspekter av boken. Bildskapande – när det används medvetet och metodiskt – är ett utmärkt sätt att analysera något som man funderar över eller som man har varit med om. Att uttrycka sina tankar i bild öppnar dessutom nya möjligheter för barn som ännu inte fullt ut behärskar svenska.

I arbetshandledningen finner du övningar som ger möjlighet att närma sig boken från olika håll, och att reflektera kring den både i samtal och eget skapande.

Arbetshandledningen består av följande delar:

- Förankring i styrdokumentet
- Diskussionsfrågor
- Vad ser ni på bilderna?
- Tema känslor
- Tema väder och vind
- Tema rörelse, riktning och rum
- Skrivfrön

Självklart kan övningarna varieras och förändras för att passa era förutsättningar, och kanske ger de även tankar om helt andra sätt att utforska boken. Kanske har barnen egna idéer ni kan utgå från? Hoppas ni får en trevlig upplevelse med *Memmo och Mysen*!

Förankring i styrdokumentet

Handledningen till *Memmo och Mysen bråkar i vinden* är förankrad i läroplanen för förskola respektive aktuell årskurs i grundskolan. Enligt *Läroplanen för förskolan (Lpöf-98 reviderad 2011)* ska förskolan se till att barnen utvecklar:

- förmåga att ta hänsyn till och leva sig in i andra människors situation samt vilja att hjälpa andra,
- sin förmåga att upptäcka, reflektera över och ta ställning till olika etiska dilemman och livsfrågor i vardagen /.../
- utvecklar sin identitet och känner trygghet i den,
- utvecklar sin nyfikenhet och sin lust samt förmåga att leka och lära,
- känner delaktighet i sin egen kultur och utvecklar känsla och respekt för andra kulturer,
- utvecklar sin förmåga att fungera enskilt och i grupp, att hantera konflikter och förstå rättigheter och skyldigheter samt ta ansvar för gemensamma regler,
- utvecklar sin motorik, koordinationsförmåga och kroppsuppfattning /.../
- tillägnar sig och nyanserar innebörden i begrepp, ser samband och upptäcker nya sätt att förstå sin omvärld,
- utvecklar sin förmåga att lyssna, reflektera och ge uttryck för egna uppfattningar och försöker förstå andras perspektiv,
- utvecklar nyanserat talspråk, ordförråd och begrepp samt sin förmåga att leka med ord, berätta, uttrycka tankar, ställa frågor, argumentera och kommunicera med andra,
- utvecklar intresse för skriftspråk samt förståelse för symboler och deras kommunikativa funktioner,
- utvecklar intresse för bilder, texter och olika medier samt sin förmåga att använda sig av, tolka och samtala om dessa,
- utvecklar sin skapande förmåga och sin förmåga att förmedla upplevelser, tankar och erfarenheter i många uttrycksformer som lek, bild, rörelse, sång och musik, dans och drama,
- utvecklar sin förståelse för rum, form, läge och riktning och grundläggande egenskaper hos mängder, antal, ordning och talbegrepp samt för mätning, tid och förändring, /.../
- utvecklar intresse och förståelse för naturens olika kretslopp och för hur människor, natur och samhälle påverkar varandra,
- utvecklar sin förståelse för naturvetenskap och samband i naturen, liksom sitt kunnande om växter, djur samt enkla kemiska processer och fysikaliska fenomen,
- utvecklar sin förmåga att urskilja, utforska, dokumentera, ställa frågor om och samtala om naturvetenskap,
- utvecklar sin förmåga att urskilja teknik i vardagen och utforska hur enkel teknik fungerar,
- utvecklar sin förmåga att bygga, skapa och konstruera med hjälp av olika tekniker, material och redskap, och
- som har ett annat modersmål än svenska utvecklar sin kulturella identitet och sin förmåga att kommunicera såväl på svenska som på sitt modersmål.
- utvecklar sin förmåga att uttrycka sina tankar och åsikter och därmed få möjlighet att påverka sin situation

Förskoleklassen inkluderas i den läroplan som gäller för åk 1-3. Följande gäller för de olika ämnen som är speciellt aktuella i arbetet med *Memmo och Mysen bråkar i vinden*.

NORMER OCH VÄRDEN:

- kan göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden /.../
- respekterar andra människors egenvärde /.../
- kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utvecklar en vilja att handla också med deras bästa för ögonen, och
- visar respekt för och omsorg om såväl närmiljön som miljön i ett vidare perspektiv.

BILD:

- kommunicera med bilder för att uttrycka budskap,
- skapa bilder med digitala och hantverksmässiga tekniker och verktyg samt med olika material,
- undersöka och presentera olika ämnesområden med bilder, och
- analysera historiska och samtida bilders uttryck, innehåll och funktioner.

Bildframställning

- Framställning av berättande bilder, till exempel sagobilder.
- Teckning, måleri, modellering och konstruktion.
- Fotografering och överföring av bilder med hjälp av datorprogram.

Redskap för bildframställning

- Olika element som bygger upp en bild: färg, form, linje, yta samt för- och bakgrund.
- Några verktyg för teckning, måleri, modellering, konstruktioner och fotografering och hur dessa benämns.
- Plana och formbara material, till exempel papper, lera, gips och naturmaterial och hur dessa kan användas i olika bildarbeten.

Bildanalys

- Informativa bilder, till exempel läroboksbilder och hur de är utformade och fungerar.
- Historiska och samtida bilder och vad bilderna berättar, till exempel dokumentära bilder från hemorten och konstbilder.

IDROTT OCH HÄLSA:

Rörelse

- Grovmotoriska grundformer, till exempel springa, hoppa och klättra. /.../
- Takt och rytm i lekar, danser och rörelser till musik. /.../

Hälsa och livsstil

- Ord och begrepp för och samtal om upplevelser av lek, hälsa, natur- och utevistelser.

MATEMATIK:

Geometri

- Konstruktion av geometriska objekt. Skala vid enkel förstoring och förminskning.
- Vanliga lägesord för att beskriva föremåls och objekts läge i rummet.

NATURORIENTERADE ÄMNEN:

Året runt i naturen

- Årstidsväxlingar i naturen och hur man känner igen årstider. Djurs och växters livscyklar och anpassningar till olika årstider.
- Djur och växter i närmiljön och hur de kan sorteras, grupperas och artbestämmas samt namn på några vanligt förekommande arter./.../

Kropp och hälsa /.../

- Människans kroppsdelar, deras namn och funktion.
- Människans upplevelser av ljus, ljud, temperatur, smak och doft med hjälp av olika sinnen.

Kraft och rörelse /.../

- Balans, tyngdpunkt och jämvikt som kan observeras i lek och rörelse, till exempel vid balansgång och på gungbrädor.

Material och ämnen i vår omgivning /.../

- Luftens grundläggande egenskaper och hur de kan observeras. /.../

Metoder och arbetssätt

- Enkla fältstudier och observationer i närmiljön.
- Enkla naturvetenskapliga undersökningar.
- Dokumentation av naturvetenskapliga undersökningar med text, bild och andra uttrycksformer.

SAMHÄLLSORIENTERADE ÄMNEN:

Att leva tillsammans

- Skildringar av livet förr och nu i barnlitteratur, sånger och filmer, till exempel skildringar av familjeliv och skola. Minnen berättade av människor som lever nu. /.../
- Livsfrågor med betydelse för eleven, till exempel gott och ont, rätt och orätt, kamratskap, könsroller, jämställdhet och relationer.
- Normer och regler i elevens livsmiljö, till exempel i skolan och i sportsammanhang. /.../

Att leva i närområdet

- Förutsättningar i natur och miljö för befolkning och bebyggelse, till exempel mark, vatten och klimat.
- Hemortens historia. Vad närområdets platser, byggnader och vardagliga föremål kan berätta om barns, kvinnors och mäns levnadsvillkor under olika perioder. /.../

Att leva i världen

- Jordgloben. Kontinenternas och världshavens lägen på jordgloben. Namn och läge på världsdelarna samt på länder och platser som är betydelsefulla för eleven. /.../

Att undersöka verkligheten

- Metoder för att söka information från olika källor: intervjuer, observationer och mätningar. Hur man kan värdera och bearbeta källor och information.
- Rumsuppfattning med hjälp av mentala kartor och fysiska kartor /.../

SVENSKA**Läsa och skriva**

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter samt för att anpassa läsningen efter textens form och innehåll.
- Strategier för att skriva olika typer av texter med anpassning till deras typiska uppbyggnad och språkliga drag. Skapande av texter där ord och bild samspelar.
- Enkla former för textbearbetning, till exempel att i efterhand gå igenom sin text och göra förtydliganden.
- Språkets struktur med stor och liten bokstav, punkt, frågetecken och utropstecken samt stavningsregler för vanligt förekommande ord i elevnära texter. /.../

Tala, lyssna och samtala

- Att lyssna och återberätta i olika samtalssituationer.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande om vardagsnära ämnen för olika mottagare. Bilder och andra hjälpmedel som kan stödja presentationer. /.../

Berättande texter och sakprosatexter

- Berättande texter och poetiska texter för barn från olika tider och skilda delar av världen. Texter i form av rim, ramsor, sånger, bilderböcker, kapitelböcker, lyrik, dramatik, sagor och myter. Berättande och poetiska texter som belyser människors upplevelser och erfarenheter.
- Berättande texters budskap, uppbyggnad och innehåll. Hur en berättande text kan organiseras med inledning, händelseförlopp och avslutning samt litterära personbeskrivningar.
- Några skönlitterära barnboks författare och illustratörer.
- Beskrivande och förklarande texter, till exempel faktatexter för barn, och hur deras innehåll kan organiseras.
- Instruerande texter, till exempel spelinstruktioner och arbetsbeskrivningar, och hur de kan organiseras med logisk ordning och punktuppställning i flera led.
- Texter som kombinerar ord och bild /.../

Språkbruk

- Språkliga strategier för att minnas och lära, till exempel att skriva ned något man talat om.
- Ord och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.
- Hur ord och yttranden uppfattas av omgivningen beroende på tonfall och ords nyanser.
- Skillnader mellan tal- och skriftspråk, till exempel att talet kan förstärkas genom röstläge och kroppsspråk.

Informationssökning och källkritik

- Informationssökning i böcker, tidskrifter och på webbsidor för barn.
- Källkritik, hur texters avsändare påverkar innehållet.

TEKNIK**Tekniska lösningar**

- Några vanliga föremål där enkla mekanismer som hävstänger och länkar används för att uppnå en viss funktion /.../
- Några vanliga tekniska lösningar där människan härmat naturen /.../
- Material för eget konstruktionsarbete. Deras egenskaper och hur de kan sammanfogas.
- Några enkla ord och begrepp för att benämna och samtala om tekniska lösningar.

Arbetsätt för utveckling av tekniska lösningar

- Undersökande av hur några vardagliga föremål är uppbyggda och fungerar samt hur de är utformade och kan förbättras.
- Egna konstruktioner där man tillämpar enkla mekanismer.
- Dokumentation i form av enkla skisser, bilder och fysiska modeller.

Teknik, människa, samhälle och miljö

- Några föremål i elevens vardag och hur de är anpassade efter människans behov.
- Hur föremålen i elevens vardag har förändrats över tid. /.../

Diskussionsfrågor

Använd gärna boken om Memmo och Mysen som utgångspunkt för ett samtal med barnen om vad de tänker och känner. Se frågorna som startpunkter – kanske leder tankegångarna iväg till annat som behövs diskuteras. Var lyhörd för barnens egna tankegångar! Ingen tolkning eller association är mer rätt än någon annan – de är bara olika. Och att få ta del av de många olika tankegångar som kan rymmas inom en barngrupp är både berikande i sig och en bra träning i att acceptera varandras olikheter.

- När boken börjar krattar Memmo och Mysen löv. Då ser man att det är höst. Hur kan man mer se det på bilderna? Hur känns det på hösten? Vad brukar du göra när det är höst?
- När Memmo får tag på påsen i busken ropar han: "Jag har den! Den är min!" Vad tänker du om varför han säger så? Hur tror du Mysen tänker och känner då?
- Mysen ser inte stenen, utan snavar över den och tappar påsen. Hur brukar du känna om du faller så som Mysen gör? Och vilken känsla kommer då? Blir du arg, ledsen eller rädd? Eller känns det inte på något särskilt sätt?

- När Mysen tappar påsen blir Memmo arg. Har du blivit så där arg någon gång som Memmo blir? Hur kändes det? Var någonstans i kroppen kändes det? Och har någon blivit så arg på dig? Hur kändes det?
- När Memmo har blivit arg går han sin väg och Mysen blir ensam kvar. Hur tänker du att det känns för Mysen då? Vad tänker och känner Mysen? Varför tror du att Mysen ropar så till vinden?
- Vinden blåser upp till en riktig storm! När Mysen är ensam verkar det ju nästan lite otäckt att det blåser så mycket. Men i slutet av boken, när de har gått ner till havet, säger Memmo att det känns som om han vill flyga fri som en fågel. Har du varit ute någon gång när det blåste jättejättemycket? Vad gjorde du då? Och hur kändes det att vara ute i blåsten?
- När Memmo äntligen hittar Mysen igen tänker han på ett särskilt ord, som han tycker är för svårt att säga. Vilket ord tänker du att det är? Varför tror du Memmo tycker det är svårt att säga det? Och brukar du också tycka att det är svårt att säga det ordet?
- I slutet av boken har Memmo och Mysen blivit sams igen. Hur tänker du att det hände? Och hur tycker du att det känns när man har blivit sams med någon som man har varit osams med förut?

Vad ser ni på bilderna?

Emma Virkes bilder är collage som hon har byggt upp genom att scanna in teckningar, foton och olika material som trä, tyg och återvunnet papper. Dessa har hon sedan bearbetat i datorn så att beståndsdelarna skapar sammanhängande bilder. Det innebär till exempel att hon förändrat storleken eller färgen på de olika delarna. I arbetshandledningen till Emmas första bok, *Brevet till månen*, finns förslag på hur man kan arbeta med collage.

Titta på bilderna

Ett bra sätt att börja arbeta med en bilderbok är att titta riktigt noga tillsammans på bilderna i boken. Vad ser ni? Här är några ledtrådar som gör att ni kanske hittar saker i bilderna som ni inte såg från början:

- I Emma Virkes collage går det att urskilja vad som är fotografier, olika inscannade material och teckningar som hon själv har gjort. På bilden där Memmo tar loss påsen ur busken är till exempel åkern i högra hörnet gjord av tyg, traktorn är ett foto medan Memmo, Mysen, busken och måsen är tecknade. På bilden där Memmo hittar Mysen, är stenen som Mysen sitter bakom av returpapper och de gula solljusprickarna i till höger är prickar från ett hålslag. De flesta blad i boken är riktiga blad som Emma har scannat in och ändrat färg på i datorn, och många kottar är fotografier. Mysens halsduk är en bit av en stickad tröja. Vilka andra beståndsdelar kan ni se i bilderna?

- Emma Virke tycker om att gömma ansikten i sina bilder. En del är lätta att se, medan andra kan vara lite klurigare. I trädens grenar och bark gömmer sig många ansikten. I nyponbusken där Memmo hittar påsen ler en pinn-mun under några nyponögon, och traktorn på samma bild har en kofångar-mun och lykt-ögon. När Mysen faller och tappar påsen, bildar några pinnar och stenar ett ansikte i gräset, och skuggan på marken brevid Memmo har blivit ett ilsket monster. Vilka andra ansikten kan ni hitta?
- När Mysen tappar påsen förlorar de den ur sikte. Men den susar faktiskt fram genom nästan hela historien. Ibland kan man inte se hela påsen, utan bara det röda snöret. Kan ni följa den genom boken? Den finns inte med på riktigt alla bilder, men de flesta.
- På många av uppslagen finns olika djur med. Vilka kan ni se? Och vilka olika växter och svampar känner ni igen? Slå gärna upp dem i naturböcker och läs mer om dem.
- I den här berättelsen blåser det så mycket att många saker flyger mellan uppslagen. Vart tar till exempel tvätten från inledningens tvättlina vägen? Eller hatten som damen i luftballongen tappar? På de två uppslagen allra först och sist i boken (på de sidor som brukar kallas för- och eftersättssidor) är det riktigt många saker som susar fram i vinden. Vilka av dem kan ni hitta i boken?
- Om ni har läst *Memmo och Mysen söker efter färger*, känner ni kanske igen en del detaljer som återkommer här i lite annan tappning. Traktorn, katten, skatan, åkern och trädgårdstomten är några exempel. Kan ni hitta dem (och kanske även andra saker) i båda böckerna?

Arbeta vidare med bilderna

I arbetshandledningen till *Memmo och Mysen söker efter färger* finns många andra övningar som ni kan använda för att utforska bilderna i boken ytterligare. Den kan laddas ner gratis som pdf från Alvina förlags hemsida (www.alvinaforlag.se).

Tema känslor

Att arbeta med känslor som tema ger möjlighet att på ett självklart sätt kombinera värdegrundsbete, språkutveckling och eget skapande. Men att sätta ord på känslor är inte alltid det lättaste. Då kan man ta kroppen till hjälp! Grimasera eller visa med hela kroppen hur känslan känns samtidigt som ni söker efter orden. Kanske kan ni spela upp det som små teaterscener för varandra också?

Känslor i bilderna

Titta noga på bild efter bild i boken och fundera på vilka känslor ni ser. Att Memmo och Mysen är glada, arga eller lite blyga syns tydligt ibland, men på andra bilder är det inte lika lätt att sätta ord på vad de känner. Även påsen, de gömda ansiktena (som svamparna i skogen där Memmo ropar) och djuren ser ju ut att känna på olika sätt. Men hur? Försök beskriva känslorna så noga ni kan och jämför med andra situationer när man kan känna likadant.

Hur låter känslorna?

Olika känslor gör att rösten låter olika. Men hur? Titta på bilderna och försök låta med rösten så som känslan på bilden är. Kanske kan ni också läsa texten med er gladaste röst eller med argt tonfall? Orden i texten betyder ju olika saker, men de är också ljud som man kan försöka lyssna på i sig. Finns det ljud i texten som låter som någon särskild känsla?

Gladfärger och argnyanser

I början och slutet av boken är Memmo och Mysen glada och goda vänner. Hur ser färgerna på bilderna ut då? Och hur ser de ut i mitten av boken när Memmo och Mysen är arga och ledsna? Vilka färger tycker ni passar för olika känslor? Gör en stor målning med glada eller arga färger! Bilden behöver inte föreställa något motiv – det kan bara vara färger och former som ser glada eller arga ut. Kanske kan ni samarbeta flera personer om samma bild? Prata i så fall först om vilka färger och former som ni vill ha på er bild.

Känsloord

Arg, snäll, glad, blyg...Det finns så många ord som beskriver känslor! Vilka kan ni komma på? Och hur känns känslorna? I vilka situationer kan man känna så? Om det finns barn i gruppen som kan prata andra språk än svenska, kan ni jämföra vad känslorna heter på olika språk. Rita gärna bilder till orden! Kanske kan ni rent av göra en känslobildordlista, en uppslagsbok där ni beskriver olika känslor i både bild och text? Som om ni skulle förklara olika känslor för någon som kom från yttre rymden.

Sammansättningsuppfinn nya känsloord

En sak som är rolig med svenska språket är att man kan "uppfinna" nya ord genom att göra sammansättningar. Det är ju tur, för då kan man beskriva väldigt exakt vad man menar. Uppfinn nya ord för alldeles speciella känslor och fundera på när man känner så. Smultron-glad, tomteblyg, sommarpigg...Det finns hur många ord som helst som väntar på att bli uppfunna!

Rita ditt argaste!

När Emma Virke ska rita olika känslor hos Memmo eller Mysen, tar hon sitt eget ansikte till hjälp. Hon grimaserar för sig själv och funderar på hur det ska synas i bilden hur Memmo och Mysen känner sig. Vad som ska vara i bakgrunden eller runt om väljer hon också ut för att det ska passa till känslan – en glad traktor på åkern eller stickiga, arga buskar.

Gör på samma sätt! Visa en känsla så tydligt som möjligt med hela ansiktet samtidigt som ni målar en bild. Och rita något runt om som förstärker känslan. En spegel kan vara bra att använda när ni ritar ert argaste. Eller gladaste. Eller sorgsnaste. Eller...

Arg!

Memmo blir alldeles oerhört jättearg på Mysen – så arg så att han skriker och går sin väg. Ibland går ju ilskan verkligen inte att hindra, och kanske behövs den ibland så att man t.ex. får kraft att säga ifrån när någon är dum. Men vad får man göra när man är arg, och vad är inte okej? Skriv listor på vad ni tycker att man får eller inte får göra.

En sak som inte är så bra med ilska är att när någon blir arg på en, är det lätt hänt att man blir arg tillbaka. Vad händer då? Det finns ett talesätt som säger att det är som att försöka släcka eld med mera eld. Tycker ni att det stämmer? Och kan man göra på något annat sätt? Hur då?

Orättvist

Mysen tycker att Memmo är orättvis. Varför? Tycker ni också det? Hur skulle Memmo ha kunnat göra istället? Och hur känns det i kroppen när något känns orättvist? Visa med rörelser! Och måla sedan en bild av hur det känns inuti kroppen.

En skör känsla

När Memmo hittar Mysen igen uppstår det en alldeles speciell känsla där de tittar på vara dra och undrar om den andra är arg och vad som ska hända nu. Hela situationen är öppen och skör, ungefär som när man precis har gråtit. Vad ska man egentligen kalla den känslan? Den har inget riktigt bra namn. Kan ni komma på ett namn till den? Och hur tycker ni att man ska göra om man ser att någon annan känner så? Eller om man känner så själv?

Förlåt!

Runt det lilla ordet förlåt finns det mycket att fundera på:

- Memmo tycker ju att det är svårt att säga förlåt, och det är det nog många som tycker. Varför är det så svårt – vad tycker ni? Och hur kan man göra istället för att visa att man vill bli sams med någon?
- Hur känner man sig om har gjort något som man ångrar? Och hur känns det när någon har gjort något dumt mot en? Fundera på vad som händer om man säger "förlåt" – både för den som säger det, och för den som får höra det.
- Om någon säger "tack", så kan man ju svara "varsågod". Men vad ska man svara när någon säger förlåt?
- Det finns ju kort som säger många olika saker, som "Grattis" eller "Tack". Gör ett förlåt-kort! Hur ska ni utforma det så att det riktigt syns på långt håll att den som ger bort förlåt-kortet ångrar sig och vill bli vänner igen?

Tema väder och vind

Väder och vind är ett tema som kombinerar naturvetenskap, teknik, bildanalys, språkutveckling och eget skapande. Utgå från boken och närmiljön och vidga sedan perspektiven genom att jämföra med tidningsbilder och konstverk. Kanske väcker ert arbete fler funderingar hos barnen? Ta vara på dem och sök upp svaren på de frågor som uppstår spontant! Det blir en lärorik resa för er alla. På SMHI:s hemsida finns också mycket fakta om väder och vind: www.smhi.se/kunskapsbanken/meteorologi/vind-varfor-blaser-det-1.362

Vad händer på hösten?

Prata tillsammans om vad som händer på hösten. Vad säger barnen? Vad ser man i naturen och vad händer i vardagen? Om barnens familjer har rötter i andra länder, kan ni jämföra hösten i olika länder. Vad skiljer sig åt och vad är likt? Om barnen inte själva har varit i det land familjen kommer ifrån, kan de få i uppgift att intervjua någon som varit där.

Plocka in exempel från naturen eller klipp ut bilder ur tidningar på sådant som händer om hösten. Sätt ord på det ni ser, antingen genom att slå upp vilka arter ni hittat ute eller genom att beskriva för varandra vad ni ser på bilderna. Gör en höstutställning på ett bord eller i ett glasskåp där allt kan ligga framme ett tag. Ofta kommer man ju på saker efteråt, så låt barnen komplettera med fler tankar och föremål.

Samla ihop era frågor om hösten. Vad tänker barnen och vad undrar de när de tittar på höstutställningen? Skriv ner frågorna, och fundera sedan på hur ni tror att det är, innan ni tar reda på svaren tillsammans.

Vilka väderlekar finns det?

I boken växlar vädret från soligt och höstklart, till ett riktigt stormigt oväder. Det finns så många olika väder! Duggregn, ösregn, snö, hagel, lätt dis, molnigt, åska, sol och dimma... Vilka väderlekar kan ni komma på? Om barnens familjer har rötter i andra länder, kanske de även har exempel på väderlekar som inte finns i Sverige. Rita och måla de olika vädren eller gör collage precis som Emma Virke gör i sin bok.

Hur ser himlen ut?

I boken växlar himlen utseende under hela berättelsen. Titta på bild efter bild och försök sätta ord på hur himlen ser ut och hur den har förändrats från föregående uppslag.

Titta sedan på andra bilder – gärna konstbilder eller foton – av hur himlen kan se ut. Hur tror ni vädret är på de olika bilderna? Är det varmt eller kallt? Blåser det eller är det stilla? Kan man se om det är mitt på dagen eller sent på kvällen?

Måla egna himlabilder med inspiration från de bilder ni har tittat på. Eller ta med en digital-kamera eller mobiltelefon ut och fånga olika himlar på foto. Bestäm sedan en sorteringsordning (t.ex. från stilla till blåsig, från varmt till kallt, eller från tidigt till sent), ordna bilderna i en lång rad efter er sorteringsordning och sätt upp dem på väggen i den ordningen. Kan ni hitta på en berättelse som passar till era himlar?

”Och nu blir det väder!”

I dagstidningen, i mobil-appen, på tv-nyheterna och i väderleksrapporten på radio beskrivs vilket väder det varit och hur det kommer att bli. Titta och lyssna tillsammans på vilka olika sätt det finns att beskriva väder! Fundera på vilka särskilda symboler och ord som används. Är några av dem svåra att förstå? Sök tillsammans rätt på vad de betyder. Var på kartan finns ni? Vilket väder är det där? Och hur är det jämfört med resten av landet? Eller resten av världen? Finns det andra platser där eleverna brukar vara, t.ex. på sommaren? Hur är vädret på dessa platser? Gör sedan en egen väderleksrapport! Med önskeväder eller värsta tänkbara ...

Att djupdyka i väderleksrapporten innebär att ni samtidigt tränar på kartor, väder och symboler – samhällsorienterande och naturorienterande ämnen i skön förening med bildanalys.

Vad är luft?

Eftersom luften inte syns i sig själv, kan det vara klurigt att förstå vad luft är. Finns det något där eller är luften bara mellanrum? Diskutera tillsammans vad barnen tänker och om de kommer på något sätt ta reda på det.

Ett bra sätt är t.ex. att fånga luft i en plastpåse och sno till öppningen eller blåsa upp en ballong. Känner man sedan på påsen/ballongen så är det ju något som tar emot – luften! Luft är en blandning av olika gaser, dvs. molekyler och atomer som rör sig runt varandra. När det blåser är det luften som strömmar från en plats till en annan, ungefär som när vatten strömmar i en sjö eller å. Så visst är luften mer än bara mellanrum!

Hur ser man att det blåser?

Är man utomhus en blåsig dag känns vinden tydligt. Men hur kan man se att det blåser? Ta boken och er närmaste omgivning till hjälp för att undersöka det närmare:

- På bilderna i boken kan man se på olika sätt att det blåser. Löven virvlar runt, tvätten fladdrar och det är vågor på havet. På vilka andra sätt kan ni se att det blåser? Jämför med andra bilder eller foton från t.ex. tidningar.
- Gå på vindspaning utomhus en blåsig dag och leta efter tecken på vinden! Ta med er kamera/mobiltelefon eller papper och penna så att ni kan dokumentera det ni ser.
- Använd lätta saker som t.ex. såpbubblor, tunna remsor silkespapper, torra löv eller frön från maskrosbollar för att se vartåt vinden blåser. Kanske kan ni följa vinden en bit på vägen?
- Måla stormkonstverk! Använd alla exempel ni fångat upp på hur man kan se vinden i en bild och gör den blåsigaste bild ni bara kan. Riktig storm ska det vara! Gör gärna en stor målning tillsammans där ni kan få plats med många olika exempel. På Wikipedia (sökord "vindstyrka") finns en bra lista med exempel på vad som händer vid olika vindstyrkor. Använd gärna den som extra inspiration! (<http://sv.wikipedia.org/wiki/Vindstyrka>)
- Genom historien har man skapat olika hjälpmedel för att se vartåt det blåser som t.ex. vindflöjlar, vimplar eller vindstrumpor. (Sök på vindstrumpa på internet om du vill se hur en sådan ser ut). Låt er inspireras av det och bygg själva något som kan visa vindriktningen! Titta först på bilder med olika lösningar och experimentera sedan genom att göra några olika konstruktioner. Fundera på vilken som fungerar bäst och varför.

Vad kan vinden användas till?

I bokens bilder finns många exempel på vad vind kan användas till. Vilka kan ni hitta? Och vilka andra kan ni komma på? Skriv en lista tillsammans och välj sedan något som ni vill ta reda på mer om. Kanske vindkraftverk, väderkvarnar, flaggor, pappersflygplan, segelbåtar, fallskärmar, luftballonger eller drakar? Finns det rent av något spännande exempel i ert närområde som ni kan göra en utflykt till? Gör en affisch med bilder och fakta. Kanske kan ni till och med göra en liten modell?

I naturen används också vinden på många olika sätt. Trädens pollen blåser till en annan blomma, frön som t.ex. maskrosfrön och lönnäsor sprids med vinden och vissa fåglar kan segelflyga länge med hjälp av luftströmmarna. Leta efter exempel i närområdet där ni bor, och ta reda på vilka arter ni hittat med hjälp av böcker eller internet.

Gör en vindmobil

Konstnären *Alexander Calder* är mest känd för sina mobiler – stående eller hängande skulpturer med rörliga delar som kan sättas i rörelse av t.ex. vinden. För att mobilerna ska ha en vacker form och röra sig obehindrat, måste man fundera över hur de olika delarna ska hänga så att det blir jämvikt på båda sidor om den punkt där någon sektion av mobilen hänger (eller står) och balanserar.

Låt er inspireras av Calder! Använd ståltråd (t.ex. från ståltrådsгалgar), blompinnar, tråd, silkespapper och hårt, färgat papper och bygg mobiler som kan röra sig vackert i vinden. Ett utmärkt sätt att kombinera fysik, teknik och konst! Om ni vill kan ni välja ett tema till era mobiler, t.ex. årstider, känslor eller färger. Mer information om Alexander Calder och exempel på hans mobiler finns på www.calder.org.

Tema rörelse, riktning och rum

Rörelse i bilden

På vilka bilder i boken finns det något som rör sig? Och finns det någon bild där allt är knäppstill? Hur syns det i bilden att det rör sig? Är det fartstreck efter? Eller syns det på kroppsspråket? Eller ser man på lutningen att något håller på att tappa balansen? Eller "vet man bara" att just den där saken rör sig? Flygplan t.ex. måste ju röra sig om de är uppe i luften, annars trillar de ner.

Jämför med andra sorters bilder! Tidningsfotografier, serieteckningar, bilder ur andra bilderböcker, konstverk, grafitti... När man tittar efter rörelse i stillbilder börjar den ofta dyka upp på väldigt många olika ställen!

Gör egna bilder där något rör sig – som målningar eller som collage. Hur kan ni så effektivt som möjligt förmedla rörelser till den som tittar på bilden?

Hur fort går det?

På olika bilder rör sig saker olika fort. Följ något av det som rör sig på flera bilder (t. ex. Memmo och Mysen eller löven) och fundera på hur fort det går egentligen. Passa samtidigt på att försöka hitta ord som beskriver olika hastigheter. Går det superdubersnabbt eller mittemellanfort eller med snigelfart?

Rör er i rummet med samma hastighet som ni tycker det känns att det är på bilden. Om ni tittar på uppslag efter uppslag, och rör er i rummet samtidigt, blir det kanske till slut nästan som en dans? Kan till och med hitta musik som passar till de olika uppslagens hastigheter?

Textriktning och bildriktning

I Sverige läser vi ju från vänster till höger – men hur är det i andra länder? Om barnens familjer har rötter i andra länder kan ni fråga dem och be dem ta med något exempel hemifrån. Eller så kan ni besöka ett bibliotek som har böcker på olika språk och titta hur det ser ut.

Eftersom vi är så vana vid läsriktningen i text, uppfattar vi riktningar i bilder på liknande sätt. Om något – till exempel plastpåsen i boken – rör sig från vänster till höger, så tolkar vi det som att plastpåsen rör sig framåt. Skulle den vara vänd åt andra hållet, skulle vi uppfatta det som om den åkte tillbaka. Det brukar vara tydligt t.ex. i serier eller tidningsgrafik. Leta efter exempel på bilder där något rör sig framåt eller bakåt. Och hur är det med Memmo och Mysen – åt vilket/vilka håll rör de sig? Och andra föremål i boken?

Rita bilder där något rör sig framåt eller bakåt. Eller varför inte göra en serie tillsammans?

Bilden som rum

Titta på ett uppslag i boken och låtsas att bokens kanter är karmen på ett fönster som ni tittar ut igenom. Vad i bilden finns nära er? Och vad finns långt bort? Finns det någon som ni inte kan se om det är nära eller långt bort? Hur ser man i bilderna vad som är nära och vad som är långt bort? Är det storleken, linjernas lutning eller färgen som gör det? Eller att någon sak täcker en bit av en annan sak så att den ser ut att finnas framför?

Rita egna bilder där allt är nära betraktaren eller där allt är långt bort. Rita sedan en bild där det både finns något som är jättenära och något som är superlångt bort. Vilket var lättast?

Från två till tre dimensioner

Bilder är ju platta som pannkakor (alltså tvådimensionella), men berättar om något som har olika former och finns i utrymmen där det är nära eller långt bort (alltså tredimensionella utrymmen). Undersöka hur det hänger ihop genom att utgå från en bild och göra ett tittskåp. I tittskåpen kan man antingen se det som händer i bilden från sidan som i en tv eller uppiifrån. Försök arbeta med proportionerna så att saker är ungefär lika stora jämfört med varandra som de är på bilden. Då får ni samtidigt träning i att konstruera saker (teknik), och i skala, proportioner och rumsuppfattning (matematik).

Från tre till två dimensioner

En av svårigheterna med att måla är att man måste "översätta" tredimensionella saker till platta, tvådimensionella bilder. Konstnärer har genom historien använt många olika sätt att träna på det. Här är några exempel som samtidigt kan användas för att undersöka teman i boken:

- **Måla stilleben**, alltså t.ex. föremål, blommor eller frukter som ligger på ett bord eller en bricka. Välj föremål efter något tema som anknyter till boken. Det kan vara höstsaker från naturen, saker som känns "arga" eller "glada", sådant som har med vind att göra eller saker

som finns med på någon bild i boken. Stilleben betyder ”stilla liv” och är ett klassiskt motiv inom måleriet. Det är samtidigt ett bra sätt att träna upp sin rumsuppfattning och känslan för proportioner – alltså ganska mycket matematik!

- **Teckna kroki** är detsamma som att teckna av en levande person som sitter modell. Förr i tiden var det mest nakna kvinnor som var krokimodeller. Men även modeller med kläder på är väldigt bra träning i att inte bara gissa hur saker ser ut, utan att verkligen titta efter noggrant. En arm eller ben kan se väldigt annorlunda ut än man tänker sig om man ser den ur en ovanlig vinkel. Och vad är egentligen framför och vad är bakom? Inte alltid så lätt. Så titta noga! Och be den som sitter modell visa någon känsla med hela kroppen – så anknyter ni till bokens tema. Det faller sig ofta naturligt att samtidig prata om vad olika kroppsdelar egentligen heter och hur de sitter samman.
- **Landskap** är ett annat klassiskt motiv genom konsthistorien. Här får man träna på att uttrycka i bild vad som är nära och vad som är långt bort, vad som är framför och bakom och även fånga stämningen i naturen och ljuset. Välj motiv som påminner om dem i boken eller som anknyter till berättelsen på annat sätt. Och glöm inte att ni kan påverka landskapet lite grann om ni vill få den att bli mer som ni vill ha bilden. T.ex. kan ni ju hänga upp en klädlina mellan några träd för att få skolgården att påminna om Memmos och Mysens trädgård.

Skrivfrön

Låt boken ni just läst sätta frön i ert eget skrivande! Med inspiration i berättelsen kan ni träna på att skriva texter i många olika genrer. Växla gärna mellan att arbeta med text och bild, så att de olika uttryckssätten får berika varandra. Om ni till exempel vill träna på miljöbeskrivningar, kan det kanske vara lättare att sätta ord på stämningar och detaljer om ni först målar en bild av platsen ni tänkt skriva om. Med bildens hjälp fångar ni enkelt in mer av det ni ser, och på så sätt kommer ni ett stort steg på vägen mot att formulera det i skrift. Bara fantasin sätter stopp för vilka frön *Memmo och Mysen bråkar i vinden* kan sätta i ert skrivande, men här är några förslag så att ni enkelt kan komma igång:

Beskrivande text

Beskriv en riktigt höstig höstdag! Använd många olika sinnen! Hur låter det? Hur luktar det? Vad känner ni? Och vad ser ni? Om ni behöver inspiration kan ni använda ert eget närområde, någon av bilderna i boken, fotografier ur tidningar eller konstverk.

Faktatext

Välj ut en detalj ur någon bild – till exempel en växt, ett djur eller något som använder sig av vinden – och skriv en faktatext. Ett bra sätt att göra texten intressant kan vara att först fundera på vad man själv undrar om det man ska skriva om. Gör en lista med några frågor och sök upp svaren innan ni börjar skriva.

Berättande text

Boken är ju skriven ur Memmos och Mysens synvinkel – det är vad de upplever, tänker och känner som beskrivs i texten. Hur skulle det bli om ni istället följde plastpåsen genom berättelsen? Vad upplever den och vad tänker den då?

Instruktion

Memmo gör en drake av plastpåsen, men hur? Skriv en instruktion om hur man gör en plastpåsdrake och får den att flyga, eller hur man gör en lite mer komplicerad drake med korslagda pinnar och svans. Sök t.ex. på nätet efter bilder och gör en likadan drake steg för steg samtidigt som ni dokumenterar det ni gör i en instruktion som andra kan följa.

Tidningsnotis

"Igår kl. 15.25 blåste det sista bladet ner från den stora lönnen..." Det är många saker som händer utomhus på grund av vädret! Välj ut något och skriv en tidningsnotis om det. Läs först andra exempel på tidningsnotiser, och fundera tillsammans över hur en sådan är uppställd och vilken sorts information som finns med.

Poesi

Fånga en känsla eller en höstdag i en dikt! Ni kan rimma om ni vill, men det är inget tvång. Ett bra sätt att börja kan vara att skriva en lista med ord som har med ert tema att göra. Välj de ord ni tycker känns bäst att säga och låt er dikt växa ut från dem

